

1. Baumgarten / figim. Jur. / Diss.
de Miraculis in Regno Gratiae,
Hale, 1753.
2. ——— Diss. de Limitibus Liber-
tati Conscientiae ponendis, Hale
1753.
3. ——— Diss. de Anypostasia et
Euypostasia Humanae Christi
Naturae, Hale, 1753.
4. ——— Authentica Doxologiae
Matth. VI. vers. 13. obvia, a
recentissimis oppugnationibus
vindicta, Hale, 1753.
5. ——— Diss. de vera Operis operati
Indole, Hale, 1753.

25
26

DISSERTATIO THEOLOGICA POSTREMA
DE
OBSIGNATIONE
CHRISTI ET CREDENTIVM:

QVAM,
AVXILIANTE DEO PROPITIO,
PRAESIDE
ADAMO STRVENSEE,
S. S. THEOL. PROFESSORE PVBLICO,
PASTORE AD AEDEM B. VLRICI, ET GYMNASII HALENSIS
SCHOLARCHA,

PATRONO ET PRAECEPTORE SVO

OMNI PIETATE AETATEM SVSPICIENDO,

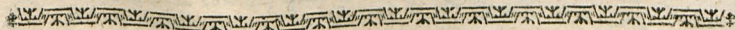
AD DIEM APRILIS MDCCLIV.

H. L. Q. C.

PVBlico PLACIDOQVE ERVDITORVM EXAMINI
SVBIICIET

GOTTHILF GVSTAVVS VHDE,

MEZLICH A MAGDEBVRG. S.S. THEOL. CVLTOR.

HALAE,
LITTERIS GEBAVERIANIS.

52

DISSERTATIO THEOLOGICA POSTHUMA
 DE
 ORIGINATIONE
 CHRISTI ET CREDENTIVM
 AVXILIANTE DNO PROPITIO
 RAASIDIS
 ADAMO STRAVENSEE
 S. S. THEOL. PROFESSORIS PABLICI
 PASTORIS AD ABBATEM VITICUM ET VIKINGAM HALLENSEM
 SCHOLARUM
 PATRONO ET PRAECEPTORE SVO
 OMNI FIDELITATE ADHARENTE SUSCIPENDO
 AD DIEM APRILIS MDCCLXV
 H. L. O.
 PABLICO PLACIDOQUE EXAMINIS
 SUBIICIT
 GOTTHILF GUSTAVUS VANDT
 MEDICINA MAGISTER ET THEOL. CANDID.
 H. L. O.
 LITTERIS BAVARIANIS

DE
OBSIGNATIONE CREDENTIVM
ACTIVA.

Vnicum tantummodo locum in codice sacro inuenio, qui ^{Obsignatio} _{actiua.} expressis verbis actiuae obsignationis mentionem facit. Reperitur iste Ioan. III, 33; vbi verba ita se habent: Ὁ λαβὼν αὐτὴ τὴν μαρτυρίαν, ἐσφραγίσει, ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθὴς ἐστίν *). Sunt haec esata *Ioannis Baptistae***), quae protulit, quum discipuli eius

*) Optime in h. l. differit IO. BRENTIVS, cuius verba hic adponere ac legere non poenitebit. Sequenti modo sese habent: *Testimonium Iesu accipere, est credere, seu fidem adhibere euangelio, quod Iesus docet: obsignare autem, est assensu et testimonio suo confirmare. Quod ergo Ioannes dicit, hanc habet sententiam: Qui adhibet fidem euangelio Iesu Christi, is testatur et confirmat sua fide et assensu, quasi sigillo quodam, Deum esse veracem. Nam, quemadmodum honestus vir, qui in cera publicarum litterarum imprimit sigillum annulo suo, testatur et confirmat suo sigillo, ea, quae in litteris continentur, vere ita, et conscripta sunt, acta esse: ita, qui doctrinam Iesu Christi fide accipit, is confirmat fide sua, quasi sigillo et annulo, quod Deus sit verax, et promissi sui seruans. - - - Maximus autem et excellentissimus, Deoque gratissimus cultus est, tribuere Domino, Deo nostro, gloriam et laudem veritatis. - - - Ut enim nihil turpius, nihil foedius, nihil magis satanicum est, quam mendacium: ita nihil honestius, nihil amabilius, nihil diuinius est veritate.*

**) Insigne *σφάλμα μνημονίων* CHRYSOSTOMI, verba haec Hom. XLIII. in Ioan. citantis, quasi Christus illa protulisset de se et Patre suo, adnotauit RITTERSHVSIVS *Var. Lect. Libr. V. c. XVI*, non sine salubri de conditionis humanae labilitate monela. Conf. IO. CHRISTOPHORI WOLFII *Cur. Philolog. et Critic. in h. l.*

eius finiſtre interpretari inciperent, atque crimini dare viderentur, quod Chriſtus ſuis Iudaeos baptizare permetteret, multique ad eum venirent, vt doctrina ſalutari ab eo inſituerentur. Contriſtatus Ioannes de tanta ſuorum inſcitia tamque puerſa indignatione, diſcipulos ſuos acriter refutat, modetiſſimam ſuam ſubmiſſionemque animi iis declarando, atque excellentiam Chriſti extollendo. Refert ad Chriſti excellentiam, quod ſit Sponſus eccleſiae, quem crefcere oporteat, et quod teſtis ſit veraciſſimus, qui non ſolum de vita aeterna teſtimonium firmum proferat, ſed et ipſe det ſalutem aeternam, qui ipſi confidunt, immo confirmet teſtimonium ſuum ita in credentibus, vt omnis dubitatio ceſſet, firmiterque de veritate euangelica perſuaſi, fideles ipſi conſiteantur atque confirmant, quod Deus ſit veraciſſimus, promiſſiones ſuas ſalutares certiffime implens.

§. LXIX.

Momenta
conſideranda.

Ad duo capita commode referri poſſunt, quae de obſignatione actiua Ioannes loquitur. Primo *ſubiectum obſignans* deſcribitur, et poſtea *de obſignatione ipſa* ſermo eſt. Obſignantes ſunt, qui teſtimonium Chriſti recipiunt. Vbi iterum *duplex* oritur *quaefitio*: altera eſt, quidnam *teſtimonium Chriſti* denotet? altera vero, quid ſit *teſtimonii receptio*?

§. LXX.

Teſtimonium
Chriſti.

Duplici ratione *μαρτυρία τῷ Χριστῷ* accipi poteſt. Intelligitur enim per eamdem *teſtimonium*, vel quod *Chriſtus ipſe dixit*, vel quod *alii de Chriſto dederunt*. Prior explicatio hoc loco praeferranda eſt; poſterior vero non plane negligenda. Chriſtus itaque de ſemetipſo teſtatur eſt, voluntatemque diuinam de conſequenda ſalutis ratione hominibus reuelauit. Ipſe Phariſaeis dicit Ioan. VIII, 14. 18: *ἐγὼ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦτῆ.*

Teſti-

nec non FRID. ADOLPHI LAMPE *Commentar. Analytico-Execet. Euang. ſec. Ioann. in h. l.* et IOAN. CASPARI SVICERI *Theſ. Eccleſ. p. 1197.*

Testimonium ipsum legitur v. 14 : quod scilicet sit τὸ Φῶς τῆς
 κόσμου, καὶ τὸ Φῶς τῆς ζωῆς, et, quod is, qui eum sequitur, in
 tenebris non sit ambulaturus. Per Christum quoque Deus ad
 nos locutus est, Hebr. I, 1. Deum enim nemo vidit unquam;
 unigenitus eius Filius, qui est in sinu Patris, is exposuit, per
 etiamque gratia et veritas contigit. Ioan. I, 17. 18. Ob hocce
 testimonium, quod de semetipso et Patris sui voluntate Chri-
 stus edidit, testis omni exceptione maior merito adpellatur. Est
 enim ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινὸς, immo ὁ Ἀμὴν καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς
 κτίσεως τῆ Θεῶ. Apoc. III, 14 *). Cognitus est vt talis testis
 ab

*) Praeclara sunt et notatu dignissima, quae CAMPEGIVS VITRIN-
 GA in *observationibus sacris* Libr. III. Cap. I. §. IV. seqq. pag. 500.
 de Christo, teste vero, iurato et explorato, habet. Quumque
 hic liber fortasse non in omnium lectorum beneuolorum sit
 manibus, pace eorum nonnulla, rem maxime illustrantia, ex
 eodem hic adponam. Sequenti autem modo mentem suam vir
 doctissimus exponit : „Testis Christus dicitur Apoc. III, 14
 „Amen, quia testabatur hominibus, Deum ita esse, vt se futu-
 „rum promiserat. Verus et pius Israelita interrogabat Christum :
 „an non promisit Deus, se futurum Deum Abrahami ? Abraha-
 „mum habiturum semen, in quo omnes familiae terrae sint be-
 „nedicendae et sanctificandae ? Christus respondebat : Amen,
 „praestitit promissa illa Deus, et impleuit. Instanti vero Israe-
 „litae, ac implementum illorum excellentium promissorum quae-
 „renti et circumspicienti, ac tandem roganti, tunc ergo es illud
 „semen sanctificans, Abrahamo promissum ? regerebat Christus :
 „Amen, promissa Dei praestita sunt, et in me impleta ; ego is
 „sum, qui ostendo, Deum esse veracem in iis, quae ecclesiae
 „pollicitus est. Conf. Ies. LXXV, 16. Amen autem non tantum
 „notat testem, qui testatur, rem aliquam ita se habere, sed et iu-
 „ratum testem, qui ipse amen responderat alicui ipsum solemniter
 „adiuranti, vt verum testaretur. Moris enim erat apud Iudaeos, vt
 „testes adiurarentur a iudicibus, eamque ad adiurationem tenerentur
 „dicere, amen. Sic habet traditio antiqua *Cod. Scheuwoth* Cap. IV.

ab ipſis Phariſaïcis ac primoribus populi iudaici; ea licet diffimulauerint, quae de Chriſto cognita compertaque habuerunt, ac

ſ. III: Iuramentum quomodo? Dixeris quis duobus; adiuro vos, et dixerint, amen: tenentur. MAIMONIDES eiusdem tituli Cap. IX: Iudices dicunt teſti: nos te adiuramus per Iehouam Deum Iſraelis, aut per illum, cuius nomen eſt Miſericors; teſtis vero reſpondet: amen. Teſtis igitur adiurabatur, et qui dicebat, amen, irabatur ſolemniſter, ſe a iudicibus rogatum verum loquuturum eſſe. Maniſteſta illius adiurationis exempla ſunt in ſanctis ſcripturis. Num. V, 19. Deuter. XXVII, 16. Haec egregie ad Chriſtum Dominum adplicantur. Chriſtus Ieſus, inter Iudaeos verſatus, magna atque excellentia praedicabat et teſtabatur. Dicebat, ſe eſſe lucem mundi, vitam hominum, patrem e caelis deſcendentem, Filium Dei *idiov.* Stupebant Iudaei, et haefitabant, an Chriſtus in re tanti momenti verum teſtaretur. Adiurabant itaque illum in conſcientiis ſuis; et Chriſtus, de re tanti momenti teſtimonium dicturus, ſenſit, ſe ab Iſraelitis adiurari, vt verum loqueretur. Reſpondet Ieſus, ab iis quaſi adiuratus, amen; verum loquor, et vt teſtis verax vos neutiquam fallo. Chriſtus teſtis verus et iuratus debebat quod examinari et explorari a gente Iudaica, quae hic confidebatur, vt domus iudicii, cui Deus examen teſtium commiſerat, Deut. XIII, 1. 2. 3. Reſpicio hic rurfus ad mores hebraeae gentis, apud quam in proceſſu iudiciali obtinuit inquiſitio, ſcrutatio, vel probatio teſtium. Examinaabant nimirum teſtes ipſos, num eſſent idonei, digni, quorum teſtimonium reciperetur, num inepti reddendo teſtimonio. Praeterea eorum ſcrutinio ſubiiciebantur res, quae ad naturam cauſae, in iudicio ventilatae, pertinebant. Poſtea etiam circumſtantiae, quae ad ipſam cauſam, in iudicio ventilandam, proprie non ſpectabant. Ita quisque Iſraelita efficiebat domum iudicii, neque Chriſto teſtanti tenebatur credere, antequam illum vt teſtem probe examinaſſet. Quae ratio eſt, cur Chriſtus, teſtimonium inter Iudaeos perhibiturus, inſtructus fuerit cuiſmodi argumentis, quae bene explorata Iſraelitas poterant conuincere de veritate teſtimonii ipſius.

ac contra conscientiae lumen et conuictionem egerint. *Nicodemus* enim, ad Iesum nocte veniens, ex animi persuasione interna ita Iesum adlocutus est: Rabbi, scimus, quod a Deo veneris Magister, Ioan. III, 1. 2. Suo itaque collegarumque suorum nomine declarat, se conuictos esse, quod Christus doctor sit a Deo missus, omnibusque ad docendum alios instructus requisitis, quodque praerogatiuam habeat summam prae omnibus aliis ecclesiae magistris, quippe non solum a Deo immediate missus, sed et veritates diuinitus ei reuelatas talibus confirmans signis, quae nemo facere possit, nisi Deus sit cum eo. Altas quidem de Christo *Nicodemus* cogitationes fouit protulitque; sed eum adhuc in supina versatum esse ignorantia, id ex sequentibus luculenter patet. Testimonium namque Christi, quem magistrum a Deo venientem pronunciauit, de *παλιγγενεσία*, ad salutem aeternam consequendam maxime necessaria, neque vere intellexit, neque animo fido recepit. Quare et Christus commouebatur, vt foeditatem *ἀπιστίας* eiusdem hisce detegeret verbis: quod scimus, loquimur; et quod vidimus, testamur; sed testimonium nostrum non recipitis. v. 11. Declarat Christus, se testem esse *ἀλήθειαν καὶ ἀγάπην*, adeoque fide dignissimum, Iudaeos autem testimonii caelestis efficaciae resistere, neque se illi praebere obediētes. Ioannes Baptista distinctius adhuc v. 31. 32 exponit, quam testis eximus sit Seruator noster, qui falli plane non possit. Namque hoc modo de Christo sermonem facit; quod *ἄνωθεν* venerit, quod *ἐπίνω πάντων* sit, quod testetur, quae vidit et audiuit. Tantis ergo prae omnibus aliis testibus ornatus praerogatiuis testimonium edere potuit et voluit omni receptione dignissimum. Intelligitur autem per *μαρτυρίαν*, a Christo datam, complexus omnium

»ms. Christus ipse illa argumenta distincte recenset apud Ioan-
 »nem cap. V, 33. 36. 37. 39. At Christus non testatur solum,
 »sed et *διαμαρτυρεῖ*, contestatur homines, eosque monet sui
 »officii, quod est *ὁμολογεῖν*, et fidem habere ipsi iuranti.

omnium veritatum, quae ad salutem pertinent, quasque Christus hominibus adnunciauit; inprimis vero euangelium, quod peccatoribus omnibus vitam aeternam offert, et donat credentibus. Hanc doctrinam salutarem Christus in munere prophetico publice adseruit, testimoniis ac signis euidentissimis corroborauit, totaque vita, immo ipsa morte obfignauit, nec non tanto robore tantaque virtute diuina contestatus est, vt de veritate eiusdem indubitata omnes eum audientes conuinci potuerint. Ioan. VII, 46. Pf. XIX, 8.

§. LXXI.

Testimoni-
um de Chri-
sto.

Quod Christus de semetipso testatus est: illud et alii de eo dixerunt. *Deus Pater* de Filio suo testimonium protulit. I Ioan. V, 9. Est autem hoc testimonium Patris, quod aeterna vita nos donauit Deus, quae vita in eius Filio est. v. II. *Spiritus sanctus* est, qui testatur, quod Iesus Christus ad nos veniat per aquam et sanguinem, vt iustos nos redderet ac sanctos, Deoque acceptos. v. 6. Hanc ob causam *Spiritus sanctus* et a Patre proficiscitur, et a Iesu Christo mittitur, tamquam *παράκλητος* et *πνεῦμα ἀληθείας*, vt de Christo testetur eumque glorificet. Ioan. XV, 26. cap. XVI, 14. Testes de Christo habemus caelestes, *Patrem, Verbum, et Spiritum sanctum*. Sunt quoque nobis de Christo testes in terra, nempe *spiritus, et aqua, et sanguis*. I Ioan. V, 7. 8. Christo omnes *Prophetae* testimonium dant, eum esse, per cuius nomen peccatorum veniam consequantur, quicumque in eum credant. Act. X, 43. *Scripturae sacrae cunctae* de eo testantur, nos in ipso tantummodo vitam consequi aeternam. Ioan. V, 39. *Ioannes Baptista* ob testimonium de Christo a Deo missus est, et venit, vt testaretur de luce, vt omnes crederent per eum, vt Christum acciperent, potestatemque nanciscerentur, quo filii Dei fierent, credentes in nomen eius, c. I, 8. 9. 12. Et vt paucis cuncta comprehendam: in eo omnes veritatis testes conueniunt: *Iesus Christus est vnica causa salutis, vnicus* fons

fons vitae aeternae, nec est in vlllo alio salus, nec vllum aliud est nomen sub caelo apud homines datum, per quod feruandi sumus: Act. IV, 12: omnia in sacro codice scripta sunt, vt credamus, Iesum esse Christum Dei Filium, vtque credentes vitam per eius nomen adipiscamur. Ioan. XX, 31.

§. LXXII.

Testes ergo de Christo adsunt complures, omnes sunt veracissimi, fideque dignissimi, ita, vt ἐν τῶν ἀδυνάτων sit, ipfos quemquam vlllo modo fallere. Infinita scientia, sapientia, sanctitas ac veracitas Dei triunius nullam admittit falsitatem. Et viri θεόπνευστοι, ὑπὸ πνεύματος ἀγίας φερόμενοι, mentiri nec potuerunt nec voluerunt. Firmissimo itaque hoc testimonium de Christo nititur fundamento. Est quoque μαρτυρία τῆ Χριστοῦ ita comparata, vt hominibus miseris nihil laetius, suauius, ac iucundius adnunciari queat. Vita promittitur, offertur salus, satietas animi exhibetur, gloria datur aeterna. Quis vquam cogitasset, tanta homines laborare incertitia, vt lumen veritatis agnoscere nolint? tanta eos correptos esse stultitia, vt bona euangelii recusent? tanta eorum animos esse malitia, vt peccata sordida et mortifera donis caelestibus et salutaribus anteponanant? Haec autem est plerorumque conditio perditissima, vt tenebras magis, quam lucem ament, vt lucem, in tenebris lucentem, non comprehendant, vt inuitati ad coenam Domini venire nolint, vt Spiritui sancto resistent, vt semetipsos vita aeterna priuent. De tanta peruersitate et Christus et Ioannes Baptista acriter queruntur; vterque enim dicit, *homines testimonium Christi non recipere*. v. II. 32. Testantem, immo Christum clamantem respuunt, consilium eius rescindunt, ipsiusque repudiant castigationem, et salutem aeternam aspernantur. Prou. I, 24 seqq. Vocem Domini audiunt; sed corda sua indurant. Pf. XCV, 8. Salutem ab ipso Domino ipsis oblatam negligunt. Hebr. II, 3. Opera, quae Christus fecit, de eo testantur, quod a Patre missus sit, et Pater, qui Iesum misit, de eo testatus est: sed

Pauci testi-
monium
Christi reci-
piunt.

plerique hominum nec Patris vocem audiunt ſalutariter, nec ſermonem eius in ſe habent manentem; quoniam, quem miſit Pater, in eum non credunt. Ioan. V, 37-39. Haec ſubest cauſſa triſtiſſima, vt ἀπειθῶντες vitam nec videant nec habeant, ſed ira diuina iis immineat in omnem aeternitatem. Ioan. III, 36. Quia enim Deo non credunt, mendacem eum faciunt, quod testimonio diuino fidem habent nullam, quod dixit de Filio ſuo: 1 Ioan. V, 10: hacque ratione diuinae teſtificationis motus, qui ad conuictionem et efficiendam fidem tendunt, intra ſe turpiter et moroſe exſtinguunt, Deumque teſtantem ſummum ſumma per ἀπιſτήν afficiunt ignominia.

§. LXXIII.

Receptio te-
ſtimonii
quid?

Longe aliter ſe res habent eorum, qui testimonio diuino ad ſalutem ſuam recte vtuntur et veram et aeternam. Illi ſunt λαβόντες τὴν μαρτυρίαν τοῦ Χριστοῦ. Audiunt Chriſtum de veritatibus in verbo ſuo teſtantem caeleſtibus cum debita attentione. Legunt virorum θεοπνεύτων ſcripta ſancta de Chriſto testimonium edentia cum maxima animi veneratione. Ponderant euangelii promiſſa de ſummo Dei erga homines fauore et de ſalute a Chriſto peccatoribus recuperata cum ſumma diligentia, totoque animo omnem curam cogitationemque in bona conferunt ſpiritualia, in Chriſto ipsis oblata. Inter commentationes pias a Spiritu ſancto veritatis luce diuinitus colluſtrantur, vt apertis oculis mentis perſpiciant ſummam teſtimonii diuini excellentiam, ad commodum hominis perditiffimi, et ereptionem ipsis ab omni malo vnice tendentis, ſummanque neceſſitatem poſſeſſionis ac fruitionis donorum caeleſtium, quorum in ſacris paginis fit teſtificationis. Conuincuntur ideo de doctrinae euangelii veritate, firmiſſimeque ſunt perſuaſi, extra Chriſtum nullam alicubi ſalutem reperiri. Adſtipulantur promiſſionibus diuinis, easque pleno cordis adfectu ad ſe transferunt, vt cum Chriſto Mediatore ſuo, vnica ſalutis cauſa, arctiſſime coniungantur, eiusque ac omnium beneficiorum

rum

rum caelestium participes euadant. Renunciant denique omnibus prauis sensationibus, propensionibus et cupiditatibus, summum illud suum reputantes bonum, summamque voluptatem et gloriam, in Christi requiescere communiōe, amore Dei paterno frui, solamen ductumque Spiritus sancti persentiscere, et vitam degere sanctam, Deoque in Christo gratam acceptamque. Recipientes ergo testimonium Christi, Christum ipsum accipiunt, atque *ἐξορία* ipsis datur, ut Dei filii fiant. Ioan. I, 12. Accipiunt quoque, tamquam credentes in Iesum Christum, Spiritum sanctum. c. VII, 39. c. XX, 22. Act. I, 8. c. II, 38. c. VIII, 15. Et quemadmodum Iesum Christum acceperunt: ita in eo per Spiritum sanctum ambulant. Col. II, 6. Hac ratione credentes in Iesum, seu, quod idem est, testimonium Iesu Christi recipientes, testimonium ipsum in se habent, 1 Ioan. V, 10, et modo supernaturali conuicti sunt de veritate religionis christianae, et de sua in Christo salute sempiterna. Norunt, cui crediderint, et certo persuasi sunt, quod potens sit depositum ipsorum custodire in diem illum extremum. 2 Tim. I, 12. Testimonium Christi confirmatum est in ipsis; 1 Cor. I, 6; quia Pater ipse, qui in caelis est, ipsis reuelauit per Spiritum sanctum, quod caro et sanguis reuelare numquam potest. Matth. XVI, 16. 17. Obsignati enim sunt Spiritu sancto; et nunc demum ipsi quoque veritates diuinas, quas in se efficaciter sentiunt, obsignare possunt, viribus ad opus hoc arduum peragendum instructi supernaturalibus.

§. LXXIV.

Inscriptum itaque, confirmatum atque obsignatum est *Obsignatio* animis credentium Iesu Christi promissionumque euangelica- *actiua,* rum testimonium; eidemque et ipsi subscribunt, confirmant illud atque obsignant, quod veritati omni modo sit consentaneum, nec non quod Deus promissa sua sanctissime seruet, quodque tali ratione bona salutaria gustent, ac robur spirituale

in fe sentiant, quemadmodum euangelium Iefu Chrifti perhibet. Teftes itaque funt credentes veritatis, excellentiae, falutis et efficaciae *τῆς μακροβίας ἡσθε̅̅ Χειρῆ̅̅*, profitentes praecipue quauis occasione, Deum efle veraciffimum. Ordine vt procedamus iuflo, duo hic consideranda veniunt momenta. *Alterum* indicabit, quid generatim per hancce credentium obfignationem actiuam intelligatur. *Alterum* docebit, quid fpeciatim fit obfignatio veritatis ac veracitatis diuinae *).

§. LXXV.

generatim
considerata,
requirit con-
uictionem,

Obfignant credentes testimonium Chrifti vario modo. Praecipue vero fit haec obfignatio: I. quando ea in ipsis oritur *conuictio fiducialis*, vt de veritate promiffionum euangelicarum nulli dubitent: diuinitus quippe illuminati, fidem effatis sacrae scripturae habent ex toto animo pleniffimam **). Ad quam perfuafionem firmiffimam multum quoque confert *experientia fpiritualis*, ex receptione testimonii diuini ortum trahens, veramque credentium falutem promouens, nec non vires fupernaturales ex Chrifto, capite fupremo et vnico, membris corporis myftici viuentibus impertitas, luculenter decla-

*) Quando verbum *σφραγιζειν* de Deo erga nos vfurpatur, tunc manifesta est eius fignificatio: quae hoc loco videtur obfcurior efle, quia credentes dicuntur obfignare, quod Deus verax fit. Et in genere quidem potest fensus efle: qui credit in Chriftum, is obfignauit, Deum Mefiam, ficut promifit, miffiffe atque ita veracem efle. CHEMNITIVS in Ioan. III, 33.

**) Fides est cultus Deo gratiffimus. Subfcribit enim testimonio Dei, et quasi annulo obfignat veritatem promiffionis de Mefia. Et nullus cultus Deo gratior est, quam laudem veritatis ipsi tribuere, cum quidem ostendat, fe hoc cultu delectari, vt veritas ipfius per fe firmiffima, noftra fide, quasi fubfcriptione obfignetur. Quam horribile igitur peccatum fit incredulitas et dubitatio, hinc aestimari potest. Detrahit enim Deo laudem veritatis, et facit ipfum mendacem, I Ioan. V, 10, qua nulla maior blafphemia efle potest. CHEMNITIVS in h. l.

declarans, vt cum tenerrimo diuinæ pacis et spiritualis lætitiæ sensu, de peccatorum suorum remissione, de Dei fauore paterno, nec non de futura sua hæreditate certissimi reddantur. Quum enim vera fide promissiones Dei in se recipiunt: tunc effunditur aqua vitæ super sitientes, aridusque antea credentium animus perfunditur riuus, seu Spiritu sancto, et beneficentia diuina, vt graminum more pullulent, tamquam ad aquam profluentem salices. Effectus inde proficiscens salutaris in eo consistit, vt vnus credentium se Iehouæ esse cum *παρόντος* dicat, alius Iacobi nomen fiducialiter appellet, alius autem manu sua ex *πληροφορία τῆς πίστεως* scribat, sum Iehouæ, seque Israelis nomine nuacpet. Ies. XLIV, 3. 4. 5. Hoc modo illi, qui testimonium Dei in se habent, intelligunt absque dubitatione, quæ ipsis largitus sit Deus per verbum et Spiritum suum, cuius in se sentiunt operationes saluberrimas atque efficacissimas. I Cor. II, 12 *).

§. LXXVI.

II. Coniuncta est hæc diuina conuictio cum *maxima tranquillitate animi*; vt nati ex Deo in vulneribus Seruatoris sui conquiescant, tamquam gustantes donum caeleste, per testimonium Christi ipsis exhibitum, bonumque Dei verbum, in animis eorum confirmatum, nec non virtutes futuri seculi, ipsis firmissime promissas. Hebr. VI, 4. 5. Hoc namque est testimonium

S 3

*) Sine dubio Baptista hac phrasi naturam seu ingenium veræ fidei describere voluit, et sententia ita colligi potest: de quibus non dubitamus, sed certi sumus ita, quod in illis acquiescimus, et illis stare volumus, ea obfirmamus; et quæ obfirmata sunt, in illis facilius et firmiter acquiescimus et confidimus. Quando igitur hoc loco verbum *obfirmare* referimus ad conscientiam credentis, pulcherrima erit descriptio veræ fidei, quæ promissionem gratiæ in verbo agnitam ita in corde amplectitur, vt vera fiducia illam in conscientia quasi obfirmet, vt in qua velit acquiescere, quia statuit, Deum veracem esse. MEMNITIVS I. c.

monium, quod vitam aeternam dedit nobis Deus; et haec vita in Filio eius est. Qui habet Filium, habet vitam: et qui credunt in nomen Filii Dei, illi ſciunt, quod vitam habent aeternam. 1 Ioan. V, 11. 12. 13. coll. Ioan. III, 36. Testimonium Chriſti eſt ſimul *teſtimonium vitae*. Omnes quippe de Chriſto, vitae noſtrae aeternae fonte, eo tendunt teſtificationes, vt nos mortui et a Dei communionem ob peccata noſtra remotiſſimi, vitam adipiſcamur, cum Deo iterum coniuncti atque vniti, et veram et ſempiternam. Vita haec noſtra eſt in Filio Dei, et *eſſentialiter*, ipſa enim ille eſt vita, quatenus cum Patre et Spiritu ſancto ab omni aeternitate viuſt in omnem aeternitatem; et *meritorie*, eum namque in finem Filium ſuum vnicum miſit Deus in mundum, vt nos viuamus per eum, 1 Ioan. IV, 9, mortem quippe aboleuit, et vitam ac immortalitatem in lucem produxit per euangelium; 2 Tim. I, 10; et *efficaciter*, auctor ſiquidem eſt omnis vitae naturalis, ſpiritualis et aeternae, quoniam huius vniuerſi conditor eſt, princeps quoque vitae, qui nos ad nouam vitam excitat, ſuiſque vitam largitur et τὸ περιττόν, et quemadmodum ipſe e morte in vitam rediit glorioſus, ſic ſuis, morte defunctis, vitam naturalem in glorioſo corpore reſtituet, quare et ſeipſum vocat reſurrectionem et vitam, Ioan. XI, 25. 26, et cum vita naturali, omnis corruptionis experte, dabit aeternam. Ioan. VI, 40. Credentes ergo in Chriſtum, ac teſtimonium ipſius recipientes, vitam habent, eamque aeternam. Vniti enim cum Chriſto et in communionem cum ipſo recepti, donis fruuntur gratiae, vnde pax ſpiritualis et gaudium in Spiritu ſancto oritur; nec non viribus vtuntur ſupernaturalibus, vt in veritate ambulare queant. Habent et poſſident has praerogatiuas ſummam iamiam in regno gratiae, quae ipſius vitae ſempiternae in gloriae regno ſunt initium: ſalus namque filiorum Dei, Chriſto vnice adhaerentium, amorisque paterni effectus ſalutares per Spiritum ſanctum in ſe experientium, ita eſt futura et expectanda, vt

vt iam nunc reuera praesens sit, maiorem licet beatitatis gradum credentes in altero seculo sint adepturi. Elucet inde status Christum accipientium, cum eodemque coniunctorum vsque ad mortem, felicissimus, omnique bonorum spiritualium plenissimus. Quid enim vita aeterna praestantius nominari potest? quidque dignius, quam frui bonis aeternum duraturis ac numquam auferendis? Sed non tantum habent fide praediti vitam aeternam; sciunt quoque, quod habent. Quae scientia non est naturalis et sterilis, sed cognitio ex gratia Spiritus sancti illuminante orta, ideoque salutaris et convictionis ac plerophoriae plena, influxum habens efficacem in voluntatem ad fruitionem bonorum caelestium fiducialem et ad sanctitatem veram et haud fucam sedulo atque constanter promouendam *).

§. LXXXVII.

III. Ita credentes praeparati atque instructi obsignant testimonium Christi in animis suis, *conseruando dona sibi concredita*, tamquam thesaurum praestantissimum, vt iacturam eorundem nequaquam faciant. Ipsi sunt vasa misericordiae, quae Deus ad gloriam praeparauit, in quae suam quoque opulentiam declarauit gratiam. Rom. IX, 23. Audiuerunt atque in se receperunt ὑποτύπωσιν ὑγιαίνόντων λόγων, qui testimonium Christi continent, quod in se habent, vt λόγον ἔμφυτον. Iac. I, 21. Praestantissimum illud est depositum, quod sigillo suo quasi occludunt, quum καλήν παρακαταθήκην custodiant per Spiritum

conseruationem bonorum,

*) Non sine graui causa Baptista verbum *obsignare*, quod in articulo iustificationis fere semper Deo tribuitur, de credentibus hoc loco usurpat. Fit enim in iustificatione pactum bonae conscientiae coram Deo, hoc est, vt conscientia certo statuatur, Deum nobis propitium esse. Illud pactum Deus ex vna parte obsignat sacramentis et Spiritu sancto: fides vero ex altera parte inconscientia pactum illud obsignat, quod scilicet velit in illa vera fiducia acquiescere. CEMENTITVS ad h. l.

tum sanctum in ipsis habitantem; exemplumque sanorum verborum retineant cum fide et caritate in Christo Iesu. 2 Tim. I, 13. 14. Non desunt inimici rapaces, qui eos tanto bono priuare conantur, quare testimonium semel receptum ita obfignant, vt in ipsis maneat, veluti bonum, omni thesauro mundano praestantius, et quouis melle terrestri suauius. Pf. CXIX. Eodem simul, tamquam spiritali alimento, se oblectant, et tamquam gladio ancipiti vtuntur, vt satanam vincant, prauasque cupiditates, aduersus animam militantes, oppugnent expugnentque. Hebr. IV, 12. 1 Petr. II, 22. 1 Ioan. II, 14. Quando enim semen istud, omnis corruptionis expers, in ipsis manet, tunc, tamquam ex Deo geniti, peccare haud possunt. 1 Ioan. III, 9. Permanet autem verbum Dei in ipsis, si fideliter asseruatur, ac sigillo quasi contra hostes diligenter custoditur. Luc. VIII, 15. Quare et Christus eos tantummodo beatos praedicat, qui diuinum sermonem et audiunt et conseruant. Luc. XII, 28. Ioan. VIII, 51. Adparet ex hac mansione et inhabitatione verbi diuini in animis credentium maxima eorundem eminentia, qua prae incredulis gaudent, quod ex mandato Dei testimonium consignatum, et doctrina euangelii obfignata est in ipsis, tamquam discipulis Christi; Ies. VIII, 16; reliqui autem sermonem eius quamuis audiant, non tamen in se habent manentem, quia, quem misit Deus, huic non credunt, Ioan. V, 38, nec eius in se recipiunt testimonium. Ioan. III, 32.

§. LXXVIII.

et testifica-
tionem.

IV. Testimonium denique, quod credentes in se receperunt, habent, ac custodiunt, data quoque occasione *palam profitentur*, et publice declarant, se euangelio Iesu Christi toto addictos esse pectore, veroque eidem animo sua sponte subscribere. Testimonium itaque acceptum atque in illis obfignatum edunt rursus atque obfignant, tamquam testes Iesu Christi veritatumque caelestium, ex sacro codice diuinitus ab

ipsis cognitarum. Ioan. XV, 27 *). Tantam in Christo inveniunt excellentiam, tantamque animorum requiem, ut reuerentia erga Deum submissa amoreque erga alios sincero impellantur ad intrepide confitendum, quatenam ipsi in unione cum Seruatore suo experti sint bona, ut tali modo gloria summi Numinis illustretur, promoueaturque salus aliorum. Verae haec est fidei ratio, ut animo credatur ad iustitiam, et confessio fiat ore ad salutem. Rom. X, 10. Est quoque signum certum communionis nostrae cum Deo, quando confessio ex fide per caritatem editur. Quisquis enim, Iesum Christum Dei esse Filium, profitetur, et in eo Deus est, et is in Deo manet. 1 Ioan. IV, 15. Diuinam in se sentiunt credentes euangelii potentiam, quam ob causam illius non pudet eos; Rom. I, 16; sed ut genus lectum, regale sacerdotium, sancta gens, populusque adquisitus, virtutes potius praedicant Dei benignissimi, qui eos ex tenebris in suam lucem vocauit mirabilem. 1 Petr. II, 9. Sancto eodem fiduciae Spiritu praediti sunt, ut fert scriptum illud Ps. CXVI, 10; credidi, i. e. testimonium de Iesu Christo in me recepi, ideoque locutus sum: illi quoque, qui Spiritu obfignati sunt, credunt, ideoque loquuntur, quaeque in intimo pectore diuinitus sentiunt, magna animi hilaritate profitentur palam. 2 Cor. IV, 13. Quid? quod testificationem de Iesu Christo omittere plane nequeunt, ut potius quauis occasione ad edendum de eo testimonium maximopere impellantur, quoniam summus iudex die iudicii extremi eos tantummodo suos professurus, aeternaeque gloriae participes

*) Confirmatur tabula contractus in domo iudicii. Subsignant testes in praesentibus, veniuntque testes subsignati in conspectum illorum, et dicit eorum vnusquisque: haec est scriptura manus meae, et, ego sum testis in hac causa. Talem contractus tabulam iudices ratam habebant, eamque confirmabant. MAIMONIDES apud VITRINGAM l. c. Conf. LAMPIVS ad b. l.

pes facturus est, qui ipsum in hoc mundo professi sunt. Claris enim optimus Seruator edisserit verbis: Quisquis me agno-
verit apud homines, eum ego quoque agnoscam apud Patrem
meum, qui in caelis est. Qui vero me negauerit apud homi-
nes, eum ego quoque negabo apud Patrem meum, qui in
caelis est. Matth. X, 32. 33.

§. LXXIX.

quae fit
agendo per
cultum im-
mediatum
diuinum,

Confessionem autem testes Iesu Christi edunt et *agendo et
pariendo*. Omnes eorum *actiones* et internae et externae sunt
cultus diuinus, ad glorificationem summi Numinis vnice ten-
dens. Praestant hunc cultum tam immediate, quam media-
te. *Immediate* Deum et Seruatorem Iesum Christum colunt,
quando praecepta tabulae decalogi diuini prioris omni animo
studioque seruant, iisque sedulo obtemperant. Tunc enim
declarant publice, seruos se Dei esse veros, ad nutum ipsius
paratissimos. Lux eorum, in animis per Spiritum sanctum ac-
censa, apud homines lucet, vt recte ab ipsis facta videntes alii
collaudent Patrem eorum, qui in caelis est. Matth. V, 16.
Ita credentes animati omne consortium malorum prauum
penitus fugiunt, vt lucis sese gerentes filii, et approbantes,
quae sunt accepta Deo; tantumque abest, vt infructuosa te-
nebrarum opera participent, vt ea potius arguant. Eph. V,
10. II. Cuncta faciunt absque murmurationibus, prauisque
cogitationibus, vt irreprehensi integrique sint, inculpati Dei
filii, in medio prauu peruersique generis hominum, quos
inter micant tamquam in mundo luminaria. Phil II, 14. 15.
Minime ergo infidelium socii fiunt iugales: nullum enim iusti-
tiae cum improbitate consortium, nulla luci communitas cum
tenebris, nulla Christo cum beliale concordia, nullum ere-
denti cum incredulo commercium, nulla Dei templo cum
deastris est conuenientia. Credentes viuientis Dei templum
sunt, quemadmodum Deus dixit: habitabo ac versabor apud
eos, eroque eorum Deus, et ipsi mihi populus erunt. Quapropter
exite

exite ex medio eorum, ac separamini, inquit Dominus, neve impurum tangite, et ego vos accipiam, vobisque Pater ero, et vos mihi eritis filii ac filiae, inquit Dominus omnipotens. 2 Cor. VI, 14-18. Pertinent huc praecipue, quod testes Iesu Christi, veritatibus diuinis constantissime addicti, earumque vere amantes, minime sint blandi erga eos, qui a recto tramite, quem verbum praescribit diuinum, pertinaciter ac morose aberrant, quique pestiferis opinionibus contaminati et corrupti sunt. Tantum enim abest, vt blanditiis et assentionibus gratiam eorum colligant, vt potius veritates agnitas contra eorum oppugnationes strenue atque animose defendant, errantes in rectam reducere viam allaborent, versantes autem in errore malitiose circa articulos fundamentales operam euitent, omneque cum ipsis commercium in rebus potissimum ad cultum diuinum spectantibus sedulo declinent. 1 Cor. X, 21. Tit. III, 10. II. 1 Ioan. IV, 1. 2 Ioan. v. 10. 2 Tim. II, 21.

§. LXXX.

Mediate confessores Christi rebus operam dant diuinis, et mediatum, quaeque, tamquam Spiritu obsignati, in animo gerunt, palam significant; quando officiis erga semetipsos atque alios ita funguntur, vt sibimet ipsi renunciantes, honorem Dei promoueant, aliorumque salutem ardentissime quaerant, Non verbis tantum amorem suum aliis declarant, sed re ipsa potius quauis occasione ostendunt, se iustitiae studiosissimos esse, amorisque Spiritu ita agi, vt nihil magis habeant in votis, quam animum suum beneficum in aliorum commodum nullo non tempore ipso opere quam lubentissime declarare. Faciunt hoc propter Deum, in cuius conspectu semper ambulant, cuique omni sanctitate iustitiaque inseruiunt omnibus vitae diebus. Quemadmodum igitur tali modo sese erga Deum atque homines gerunt, vt optime sibi conscii sint: ita officiorum suorum numquam immemores, coram omnibus, quibus in-

notescunt, testificantur, quantum discrimen sit inter testem Iesu Christi, veritates diuinas per totam vitam ipso opere obfignantem, et inter hypocritam, pietatis et religionis simulatorem, testimonium Iesu Christi in se non habentem, ideoque omnis euangelii lucis atque efficaciae expertem, aliud nempe in pectore gerentem clausum, aliud vero promptum in lingua. Cogitationes, sensationes, propensiones, actiones quoque et internae et externae in confessoribus Christi optime conueniunt et mirifice conspirant ad laudem Dei altissimi et aliorum hominum promouendam salutem et veram et aeternam. Christi enim diuina potentia, cuius acceperunt testimonium, omnia ipsis ad vitam et pietatem collata sunt, per eius cognitionem, qui eos sua gloria et virtute vocauit. Ipse Seruator eos eximiis maximisque donauit promissis, vt per ea diuinae participes facti sint naturae, et mundanam cupiditatis corruptelam effugiant. Quare in hoc omni studio incumbunt, acquirentes in fide sua virtutem, in virtute scientiam, in scientia temperantiam, in temperantia patientiam, in patientia pietatem, in pietate fratrum amorem, in amore fraterno caritatem. Haec quum in ipsis insint, atque abundant, non otiosos eos aut inertes efficiunt ad Domini sui Iesu Christi cognitionem: ornant potius doctrinam Iesu Christi, cui vera adhaerent fide, conuictionemque internam per sanctam produunt vitam. Cui vero ea, quae indicaui, non adsunt, caecus est, nec in salutem suam agnoscit testimonium de Iesu Christo, mundi Seruatore. 2 Petr. I, 4. seqq.

§. LXXXI.

nec non pati-
tiendo.

Non vita tantum, legi diuinae conformi, credentes testimonium de Iesu Christo obfignant; sed etiam *passionibus et calamitatibus*, quae ipsis, Christum imitantibus, nomenque eius actionibus sanctis profitentibus, obueniunt. Quicumque

cumque enim non fert calamitatem suam, et Christum sequitur, is Christo non est dignus. Matth. X, 38. c. XVI, 24. Marc. VIII, 34. Luc. IX, 23. Maxima vero molestia omnino est, quando cruciatus durissimos perferre coguntur testes Christi, et pro Seruatore suo extrema pati supplicia. Non omnes quidem Christo vere addicti ad martyrium vocantur cruentum, omnes tamen, quando vocantur, praesto sunt, pro veritate caelesti mortem oppetere et tormentis potius excrucii sumis, quam Iesum doctrinamque divinam abnegare. Matth. X, 28. 38. 39. Pl. LXIII, 3. Act. XXI, 13. 2 Tim. I, 8. c. IV, 5. 6. 1 Petr. II, 19. 1 Cor. XIII, 2. Rom. V, 3. c. VIII, 18. Per martyrium credentes obsequant, 1) se de veritate religionis christianae plane *conuictos esse*, ac lubentius mori et sanguine suo doctrinam caelestem confirmare, quam eandem, ex illuminatione Spiritus sancti agnitam, rursus abdicare velle; 2) se maiore ac vehementiore Iesum suum prosequi *amore*, quam vitam ipsam naturalem, quia in Christo vita fruuntur sempiterna in omnemque duratura aeternitatem; 3) se *veros Dei seruos atque Christi imitatores esse*, quumque Christum vitam suam pro ipsis posuerit, se nullos dubitare, propter Christum mortem subire cruentam, eique fideles ad mortem vsque esse. Apoc. II, 10; 4) se denique per mortem omnesque cruciatus *nomen Iesu Christi celebrare*, certissimeque persuasos esse, se a Seruatore suo absque omni dubitatione in summam recipi gloriam, participesque post hanc vitam aerumnosissimam fieri aeterni gaudii caelestis. Censent itaque, ea, quae hoc tempore patienda sunt, nequaquam esse paria gloriae, qua sunt adficiendi. Rom. VIII, 18. Breuis enim leuisque eorum calamitas, incredibile dictu, quam sempiternam, quamque grauem ipsis gloriam pariat, non spectantibus ea, quae cernuntur, sed quae non cernuntur. Nam quae cernuntur, temporaria sunt; que

quae vero non cernuntur, sempiterna. 2 Cor. IV, 17. 18. Illis enim, qui praeclarum certant certamen, cursum absoluunt, fidemque ipsos inter cruciatus mortiferos seruant, iustus iudex coronam iustitiae, quam ipsis reseruauit, reddet benignissime die illa, qua se Dominum beneficentissimum suorum manifestabit, 2 Tim. IV, 8, et hoc modo, qui simul cum Christo, et ob confessionem diuini nominis, patiuntur, cum Christo simul fient gloriosi. Rom. VIII, 17 *).

§. LXXXII.

Obfignatio
aetna specia-
tium confide-
rata.

Considerauimus hucusque, quomodo credentes veritates diuinas generatim obfignent: nunc demum ultimo loco breuiter addendum est, *quid speciatim sit obfignatio veri ac veracis Dei*. Ioannes enim expressis dicit verbis, quod recipientes testimonium Christi obfignent, quod Deus verax sit, *ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθὴς ἐστίν.*

§. LXXXIII.

*) Incredibile dictum est, quam libere, apposite, copiose, constanter, coram principibus, regibus, imperatoribus, callidisque sophistis, religionis christianae veritatem adseruerint, viri, mulieres, senes, iuuenes, pueri etiam innuptaeque puellae; quam animose pro eadem dirissimas mortes subierint, sub virgis, sub gladio, in rotis ac trochleis, in mediis flammis, in crateribus candentibus, abscissa etiam nonnumquam lingua, quo illustrius foret miraculum, Christum confitentem laudantesque. Non omnes Christiani ad martyrium vocantur, omnes tamen, quando vocantur, praesto esse debent. Aliud est animo deesse martyrium, quod plurimis Christianis contingit; aliud est animum deesse martyrio, quod nulli Christiano decorum est. Omnes obligat dictum Domini Apoc. II, 10: item Luc. XIV, 23. Sciendum tamen, quod, iuxta gratiosam Numinis aestimationem, semper Deo mancipata deuotio in dicatis hominibus pro martyrio deputetur, vti PONTIANVS loquitur *in vita Cypriani*. Vid. HERMANNVS WIT-
SIVS *in exercit. sacr. in Symb. Apost. Exerc. XI. §. XXXIX. p. m. 169. seq.*

§. LXXXIII.

Deus est *verus* in semetipso et extra se erga res crea- Deus est ve-
 tas. Datur itaque in Deo veritas et interna et externa. rus.
 rus est Deus *κατ' ἑσώ*, quatenus est summum ens, omnia-
 que possidet, quae enti perfectissimo necessario inesse de-
 bent: qua notione a fictis et fallis ethnicorum diis distin-
 guitur. Ier. X, 10 *). I Theff. I, 9. Est quoque exemplar
 omnium rerum verarum, ideoque prima veritas, quoniam
 cognitio in Deo non tantum cum rebus ipsis perfecte con-
 venit, sed etiam res eatenus atque eo sensu verae dicun-
 tur, quatenus cum archetypo in mente diuina consentiunt,
 et ad veram illam in intellectu diuino ideam sunt confor-
 matae. Ps. XXV, 5. XXVI, 3. XL, 11. Deus quoque *κατ' ἔξω*
 verus est tam in operibus, quam in verbis. Praestat se ve-
 rum, quum in actionibus eius nihil sit fucati; vera pro-
 duxit entia, vera exercet iudicia, veram praestat liberatio-
 nem, vera per Christum facta est redemptio, vera edidit per
 Christum et seruos suos miracula, cet. Verus quoque est
 in promittendo, verus in praedicendo, verus in commi-
 nando, verus in consolando. Deut. XXXII, 4. Apoc. XV,
 3. c. XVI, 7. Ioan. XVII, 17. 2 Sam. VII, 28. Num.
 XXXIII, 19. Hebr. VI, 18.

§. LXXXIV.

Veritas diuina, quae in verbis sese exferit, alias au- et verax.
 dit *veracitas*, quae certissima est conuenientia sermonum
 diuinorum eum intellectu ac voluntate Dei perfectissimi.
 Hanc

*) Optime b. LUTHERVS verba Ier. X, 10. יהוה אלתי
 יהוה vertit: *der Herr ist ein rechter Gott*, i. e. omnes
 Domino competunt perfectiones, quae enti summo conueni-
 re debent. Id quod de diis seu idolis gentilium minime dici
 potest. Conf. ABRAHAMI CALOVII *Syst. Loc. Theol. Part. II.*
Cap. VI. p. 312.

Hanc Deus manifestam praecipue reddidit in Filio suo, quem mundi redemptorem constituit ab omni aeternitate, in veteri testamento pollicitus est, statuto tempore in hunc mundum misit, per quem homines perditos redemit, in quo denique omnia bona salutaria cunctis hominibus offert, et credentibus vere donat. Haec subest causa, quare Christus, Mediator noster, non solum ἡ ἀλήθεια adpelletur; Ioan. XIV, 6; sed etiam πλήρης ἀληθείας describatur, Ioan. I, 14, immo ἀλήθεια per ipsum facta dicatur, Ioan. I, 17, et in ipso ἀλήθειαν esse adfirmetur. Eph. IV, 21. Omnes enim Dei promissiones in Christo sunt τὸ ναὶ καὶ τὸ αἰών. 2 Cor. I, 20: i. e. praestat Deus certissime, quae in Christo generi humano promisit. Rom. III, 4. Pf. XXXIII, 3. LXXXIX, 3. CXLVI, 6*).

§. LXXXV.

Fundamentum obfignationis Dei veri est fides.

Hancce veritatem ac veracitatem Dei credentes obfignare dicuntur. Priusquam vero de hac obfignatione mentem nostram explicemus, ante omnia *fundamentum* eiusmodi actionis egregiae ac plane singularis considerandum venit. Superstruitur vero in ipso loco Ioanneo obfignatio testimonii Iesu Christi receptioni. Quicumque enim testimonium Iesu Christi accipit, is demum obfignat, quod Deus sit ἀληθής. Absque receptione testimonii ergo nulla datur veritatis et veracitatis diuinae obfignatio. Testimonium autem recipere nihil aliud est, quam vere credere. Fides itaque et obfignatio indiuiduo cohaerent nexu. Fides est fons
et

*) Deus est veritas sine fallacia, bonitas sine malitia, felicitas sine miseria. FVLGENT. L. I. ad Monim. In promissis Dei nulla fallitas, quia nulla in praestando difficultas. PROSPER in Sentent. Quod Deus omnipotens promittit, perficit ipse, nec proprium externis viribus implet opus. PHILO. Conf. IOANNIS GERHARDI Loc. Comm. Theol. Tom. I. p. m. 324.

et caussa, obsignatio vero effectus, certissime ex fide emanans. Quare Ioannes I ep. V, 10, claris adserit verbis: Qui Deo non credit, mendacem facit eum, quod testimonio fidem non habet, quod dixit Deus de Filio suo. Ob absentiam fidei improbus nullus idoneus veritatis diuinae testis esse potest, quin immo ex animo sceptico circa testimonium de Christo, a Deo veracissimo prolatum, fluctuat, illudque in dubium vocare, tandem id aperte, saltem adfectu suo serio negare, et ita Deum, ab omni mendaciolongissime remotum, *Ψευδομαρτυριος* arguere conatur.

§. LXXXVI.

Vt autem clarius constet, quid fides ad obsignandam Dei adferat veritatem, omni attentione ponderandae sunt locutiones biblicae, quae nos docent, quod is, qui Dei Filio fidem habet, in se Dei testimonium habeat, quodque, qui Filium habet, vitam habeat aeternam. I Ioan. V, 10. 12. Habent credentes testimonium Dei in semetipsis, dum modo supernaturali de veritate religionis christianae conuicti sunt. Quae diuina plerophoria cum diuina conuictione de sua ipsorum salute arctissime coniuncta est. Quare et vita aeterna in hoc seculo iamiam frui dicuntur, quoniam in Christi possessione ac communione praegustum futurae gloriae sentiunt, et bonorum participes facti sunt caelestium, numquam auferendorum, sed aeternum potius duraturorum. Quum vero ita sese res habeat, nonne certum, firmum et constans de eo, quod habent, quod sentiunt, quod gustant, perhibere possunt testimonium credentes? Sane, quod audiuerunt, quod viderunt oculis mentis, a Spiritu sancto illuminatis, et fidei verae manibus tetigerunt, immo acceperunt, et in animis suis possident, id et aliis, tamquam testes, omni exceptione maiores, certo certius adnunciare possunt. I Ioan. I, 1. 2.

§. LXXXVII.

Accedit denique ad fundamentum obsignationis veritatis et veracitatis Dei rite constituendum, quod Ioannes I ep. V, mente noua praediti sunt, cognoscunt

verum et
sunt in vero;

20, de femetipfo atque omnibus fidelibus pronunciet: Scimus, Dei Filium veniffe, et nos eo ingenio donaffe, vt verum cognofcamus Deum: et fumus in vero, in eius Filio, Iefu Chrifto. Is verus eft Deus, aeternaque vita. *Tria* hic occurrunt *momenta*, quae ad fundamentum obfignationis veri Dei commode referri poffunt. I. Chriftus, veniens in hunc mundum, dedit credentibus in nomen ipfius, *διόνοισιν*. Ex Deo enim geniti *nouam* acceperunt *indolem*, diuinisque viribus in-
 ftructi funt atque exornati, vt intellectum habeant illuminatum, et voluntatem ad Dei praecepta feruanda aptiffimam paratiffimamque. Vera non folum fide adprehendunt Iefum Chriftum, et in vnionem et communionem cum ipfo tranfeunt, bonaque euangelii fibi adplicant atque iisdem in veram fuam fruuntur falutem; fed dotibus etiam gratiae diuinae inhabitantis donati diuinisque charismatis vncti, in omnibus fuis actio-
 nibus per totam vitam luculenter demonftrant, legem Dei in-
 fcriptam effe ipforum mentibus; adeoque et animis et verbis et factis teftificantur, fe non amplius effe *ἐν τῷ πονηρῷ*, fed, tamquam ex Deo natos, diuinaeque naturae participes, non prauiſ propenfionibus atque inordinatis cupiditatibus amplius inferuire, fed collatis viribus ita vti ſpiritualibus, vt ſemetipfos obferuent, omnemque curam ac fidelitatem adhibeant in praeflandis ſingulis chriſtianismi officiis, ne a diabolo, nec a peccato reſiduo, nec ab improbis hominibus a recto abducantur tramite, in verbo Dei praefcripto, neque in tranſverſum agantur; quod omnino nouae indoli ac qualitati, quam ex regeneratione et renouatione habent, minime conueniret. II. Cognofcunt credentes τὸν ἀληθινόν, et ex agnitione τῆς ἀληθείας ſequitur confeſſio atque obfignatio eiusdem. Oponitur ὁ ἀληθινὸς τῷ πονηρῷ v. 19, et τοῖς εἰδωλοῖς v. 21. Diabolus omnis mendacii et labis pater eſt: Ioan. VIII, 44: Deus autem fons et ſcaturigo omnis veritatis, ſanctitatis et felicitatis. Idola ſunt dii fictitii, inanem prae ſe ferentes ſpeciem

em religioſe colendam, ſine veritate; ipsis enim non ineſt, quod ſummo Numini adorando ineſſe debet: Deus autem eſt verus ac veraciſſimus, immo ipſa veritas, ipſi quoniam omnes conueniunt perfectiones et internae et externae, quae enti ſummo neceſſario conuenire debent. Hunc ἀληθινὸν credentes agnoſcunt. Mentem ad cognoscendum a Chriſto acceperunt, in quo Deus verus ſeſe non ſolum manifeſtauit, et perfectiones ſuas ſummas nobis reuelauit, ſed per quem etiam aditus ad Deum nobis apertus eſt, vt fide ſalutari Deum noſtrum adprehendamus, amore eiusdem in Mediatore ſuauiſſimo fruamur et ex Spiritu Chriſti impulſu ad Dei nutum ſedulo ambulemus. Intelligitur itaque cognitio Dei veri, quae ex redemptione Chriſti, in hunc mundum ad ſalutem noſtram miſſi, et ex vnctione Spiritus ſancti, 1 Ioan. II, 20, profluit, quaeque in regenerationis et renouationis ordine obtinetur, et voluntatem ad quotidianum virtutis ſtudium mouet ac trahit, vt et agnoſcentes Deum verum veritati et ſinceritati omni addicti ſint animo, eiusdemque ſtudioſiſſimi. III. Sunt denique credentes ἐν τῷ ἀληθινῷ, qui eſt Filius τῷ ἀληθινῷ, et ſimul cum Patre verus Deus et vita aeterna. Ieſus Chriſtus, cuius teſtimonium fideles acceperunt, eosdem in ſuam recepit vnionem, vt in eo, tamquam centro et elemento ſuo, vnice requieſcant, bona caeleſtia poſſideant, et in ipſo ad mortem vsque perfeverent. Deum Θεὸν ὁμοῦς ſe ſuis praebet verum, vt, quae a ſummo bono exſpectare poſſunt ſalutaria, re ipſa habeant, quibus ſatiari poteſt deſiderium eorundem infinitum. Vitam ipſis adquiſiuit ſpiritualem et aeternam; habent per fidem vitam in ipſo, quin immo ipſe eſt eorum vita et quidem aeterna, ex quo ſalus omnis generis et in hoc et in futuro ſeculo oritur, in cuius communione vere ſunt beati, cuiusque robore ſuſtulti diuino ad gloriae regnum conſtanter tendunt, omnia impedimenta remouent, et ab hoſtibus ſuis victoriam ſemper reportant; cuius denique gratia haeredes

des Dei post hanc vitam sine dubio euadent, gaudiique sempiterni coram throno Dei compotes reddentur.

§. LXXXVIII.

Sunt itaque testes scientes.

Haec sunt potissimum momenta, quae obfignantes Dei veritatem et veracitatem optime sciunt, quaeque fundamentum constituunt testificationis de Deo vero. Sciunt, se *διανοία*, noua indole, a Deo donatos esse; sciunt, se Deum salutariter agnoscere, et quidem praecipue, quatenus est *ὁ ἀληθινός*; sciunt quoque, se in Iesu Christo, *Θεῷ ἀληθινῷ καὶ ζωῇ αἰώνιῳ*, vere esse. Sciunt autem haec omnia ex gratia Spiritus Christi illuminante, regenerante et renouante. Sciunt ex experientia spirituali, operationes supernaturales motusque sanctos in se sentientes. Sciunt cum adfectu et effectu, tranquillitate animi gaudentes, fructusque fidei ferentes. Sciunt quoque cum plerophoria et interna animi conuictione. Nunc tandem obfignare et confiteri queunt, Deum esse verum atque veracem. Quod enim sciunt, loquuntur, et quod viderunt atque experti sunt, testantur. Ioan. III, II *).

§. LXXXIX.

*) "Ὅσοι λόγους πνευματικῶς γεύσεώς τε καὶ πείρας ἐκτὸς φθίνονται, τέτες εἰκέναι σιμὴ ἀνθρώπων ἕτερες ὡς μεσημβρίας ἀκριβῶς ἰσαμένης πεδίον ἐρημὸν τι καὶ ἀνύδρον διόντι· εἶτα ὑπὸ πολλῆς καὶ φλογώδους τῆς δόξης κατὰ νῦν αὐτῶ ὑπογράφονται· πηγὴν τινα ψυχρὰν ἐγγύς ἔσαν γλυκὴ τε καὶ διείδεσ ὕδαρ ἔχουσαν, καὶ αὐτὸ εὐδενὸς εἰργόντος ἀπολαύοντι κατὰ κόρον· ἢ ἀνθρώπων μέλιτος μὲν εὐδὲ βραχὺ γευσασμένοι, ἑτέροις δὲ ὅπως ἔχει γλυκύτητος πειρασμένοι διασαφέν· τοῖσδε γὰρ ἀληθῶς, ὅσοι μὴ ἔγω καὶ πληροφῶρῖα τῇ ἑαυτῶν τὰ περὶ τελειότητος τε καὶ ἀγιασμῶ, καὶ ἀπαθείας παραλαβόντες ἑτέροις εἰσηγησῶμαι βέλονται· καὶ γὰρ εἰ δὴ Θεὸς μικρὰν τινα τῶν παρ' αὐτῶν λεγομένων λαβεῖν αἰσθήσῃ, εἰσονται πάντως, ὅτι μὴ κατὰ τὴν ἑκείνων εἰσηγήσῃ, ἀλλὰ πολλὰ διαφέροντι τὰ τῆς ἀληθείας εἶχε καὶ τῶν προσηγορίων. Quicumque de spirituali doctrina sine gustu et experientia disputant; eos aio ego esse similes

§. LXXXIX.

Duplici autem respectu credentes testimonium edunt, ^{Obfignatio} ^{Dei veri et} ^{veracis.} *ὅτι ὁ Θεὸς ἀληθὴς ἐστίν.* Obfignant nimirum et confitentur, ^{1) Deum esse verum, 2) Deum esse veracem.} Vtrumque enim significatum vox ἀληθὴς facile admittit *).

§. XC.

I. Confirmant Dei veritatem, 1) quum testimonium Iesu Christi recipientes in lumine diuino agnoscunt, decretum Dei de missione Filii in mundum atque eiusdem executionem per Sponsorem consummatum conuenire cum essentia atque attributis Dei altissimi ac omnisufficientissimi, Deumque in Redemptore nostro se manifestasse tamquam vere infinitum, vere sanctum, vere iustum, vere sapientem, vere benignum, vere *φιλέων θεοπων*, omnesque in eo deprehendi perfectiones vere summas, quae Iehouae seu entium inesse debent, nec non in eo, tamquam vere summo bono,

Quomodo
veritas Dei
obfignetur?
1) Deus in se
ipso verus
est.

similes homini, per aestatem, meridie calidissimo existente, per campum desertum aridumque transeunti, atque in siti, qua multa et flagrantissima torquetur, animo sibi fontem fingenti gelidum proxime fluentem, aquam dulcem et crystallinam habentem, et ea se ad satietatem usque, nullo prohibente, prohi. Aut homini, qui, quum mel omnino nunquam gustarit, tamen aliis declarare conatur, quanta sit eius suauitas. Tales profecto sunt, quicumque re ipsa et intimo in seipsis experimento eorum, quae ad perfectionem, sanctificationem, et perturbationum abolitionem pertinent, non ante praeparati, alios de his docere disserendo volunt. Et enim, si dederit his Deus, ut vel exiguum aliquem eorum, quae in experti praedicant, sensum percipiant, tunc demum clare intellegent, veritates et ipsas res non secundum eorum expositionem, sed multo aliter sese habere. Ita MACARIUS optime de fundamento testificationis loquitur, experientiamque ad hoc opus arduum requirit spiritualem in Libro de Elevatione Mentis, Cap. XIII, p. m. 131.

* Vid. CHRISTIANI STOCKII Clavis linguae sanctae N. T. p. m. 71. seqq. V 3

bono, quatenus ſe in Chriſto peccatoribus in ſalutem eorumdem reuelauit, ſalutem noſtram vnice et vere inueniri. Hoc modo verus Deus a diis falſis diſcernitur, qui animum noſtrum, ob varia mala, ex peccatis in nos redundantia, inquietum, anxium et perturbatum, minime tranquillum et ſedatum reddere poſſunt, 2 Chron. XV, 3. Ierem. X, 10. 14. 1 Theſſ. I, 9. 1 Ioan. V, 20. 21. In Chriſto tantum, qui ἀλήθεια eſt, et per quem ἀλήθεια facta eſt, Ioan. XIV, 6. c. I, 18, Deum agnoſcimus ἀληθινόν, talisque cognitio vita eſt aeterna, mediuſque vnicum ad vitam aeternam perueniendi. Ioan. XVII, 3. Admirantur hanc ob cauſam fide in Chriſtum praediti τὸ βέβαιον πλῆρες καὶ σοφίας καὶ γνώσεως Θεῶν, quod in redemptione, per Chriſtum facta, reperitur, Rom. XI, 33, nec non celebrant nomen ipſius altiſſimum. Ita enim in Chriſto Deum ſuum experiuntur, vt in vnione ac communionem cum eo, tamquam ente vere infinito, deſiderium animi immortalis infinitum vere ſatiatur ac tranquilletur. Pf. LXIII, 2. 3.

§. XCI.

2) eſt archetypum omnium rerum verarum,

2) Intuentur porro Deum in Chriſto tamquam *primam, ſummam ac maximam veritatem*, immo tamquam *archetypum* immutabile atque exemplar rerum verarum omnium, quae ſunt extra ipſum. Namque omnis rerum veritas fuit in intellectu diuino ab aeterno, quae non a rebus ipſis in Deo producta, ſed ipſa eſt rerum cauſa, et ab ea pendent omnes aliae veritates, ipſaque eſt norma omnis veritatis. Hinc credentes veritatis manifeſtationem a Deo, qui ipſe ſumma veritas, ſonsque et origo veritatis cunctae eſt, ſibi expetunt, Dauidis exemplum imitantes, tali modo ſummum precantis Numen: mitte lucem tuam et veritatem tuam; ipſae ducant me! Pf. XLIII, 3. Sciunt quoque vera in Chriſtum fide praediti, veritatem Dei hominum infidelitate non impediri, hominum perfidia non euerti, nec hominum mendacio deſtrui: quare ex intima animi perſuaſione cum Paulo obſignant, infidorum infide-

infidelitatem Domini fidem seu veritatem non reddere inane, Rom. III, 3. 4, fidumque Deum manere, ac seipsum negare non posse, si etiam nos infidi simus. 2 Tim. II, 13. Et quemadmodum Christus dixit, verum esse Deum, qui illum miserit in mundum, quemque Iudaei non agnoscerent: Ioan. VII, 28. 29: ita de veritate diuina credentes diuinitus conuicti cum animi *πληροφορία* benignitates Iehouae in aeternum canunt, in omnes generationes notam faciunt veritatem diuinam ore suo: statuunt namque firmissime, fore, vt in aeternum benignitas Dei aedificetur, Deusque in caelis ipsis stabiliat veritatem suam. Pf. LXXXIX, 2. 3. Quare Deo eiusque imperio semet vnice committunt, Pf. XXXIII, 6, omnemque in eo spem suam collocant, certissime persuasi, Deum secundum veritatem suam ita ipsos propter Christum absque omni dubio ducturum, rectorum ac gubernaturum esse, quemadmodum ab aeterno decreuerit, et glorificatio nominis sui requirat, nec non salus ipsorum vera atque aeterna promoueri possit. 1 Cor. I, 8. 9. c. X, 13. In silentio et spe expectant quoque in omnibus aduersis auxilium Domini sui, cuius in libro ab omni aeternitate totius vitae ipsorum curriculum scriptum est, Pf. CXXXIX, 16, nec non experientia sua quotidiana confirmant, beatum esse, cui auxilio est Deus Iacobi, cuius expectatio est in Iehoua, Deo suo; qui fecit caelos et terram, mare, et quidquid est in eis, quique seruat veritatem et fidem in aeternum. Pf. CXLVI, 5. 6. Conf. Pf. LXXXIX, 34. 35.

§. XCII.

3) Supernaturali efficacia edocti testantur denique de veritate Dei credentes in Christum, tum opera diuina essentialia interna, tum opera diuina personalia esse verissima. Opera Dei essentialia sunt decreta diuina. Ea quidem sunt *ἀνεξεργήτητα*, inscrutabilia, Rom. XI, 33: Iesus Christus autem, vnigenitus ille Dei Filius, qui est in sinu Patris, ille nobis ea exposuit, quantum quidem eorum cognitio ad salutem nostram spectat.

Ioan.

3) Deus est verus in operibus interioribus essentialibus et personalibus.

Ioan. I. 18. Recipientes ergo teſtimonium Chriſti, veritatem de-
 creforum Dei, quae ab omni aeternitate in commodum ho-
 minum perditorum in Deo fuerunt, ſubmiſſo animo confi-
 derant, exſequutionem eorundem in Chriſto pie animadu-
 erunt, Deumque, qui ſolus habet immortalitatem, lucemque
 inhabitat inaccessam, quem vidit nemo hominum, neque
 videre poteſt, ex intimo animi adfectu celebrant ac glorifi-
 cant, quod in Chriſto nobis ſeſe dederit manifeſtum. 1 Tim.
 VI. 16. Vera eſſe Dei decreta, Deumque veritatem eſſe in
 ſe ipſo, conſitentur. Sed quum maximam partem conſilia ac
 decreta diuina infinita incognita maneat, nec ab intellectu
 finito penitus introſpici poſſint: acquieſcunt fideles in ef-
 fatiſ per Chriſtum eiusque Spiritum reuelatiſ, maioremque
 eorundem cognitionem exſpectant in futuro ſeculo; veram,
 ſanctamque, ac iuſtam eorum exſequutionem, eorumque
 effectus inculpatoſ omniſque labiſ experteſ declaranteſ. Qua-
 propter cum Moſe exclamant, nomen Iehouae praedicanteſ
 ac magnitudinem ſummam Deo tribuenteſ: Opus Dei eſt
 perfectum, omneſ enim viae illiuſ ſunt iuſ; Deus fortis veruſ ac
 fidelis, et experteſ iniquitateſ, iuſtuſ et rectuſ eſt. Deuter.
 XXXII. 3. 4. Opera diuina *perſonalia* nobiſ quidem ſunt in-
 comprehenſa, eorumque inueſtigatio plenaria ab ente finito
 exſpectari non poteſt: attamen ex oeconomia gratiae diu-
 na lux accenditur credentibuſ clarior, viaque ipſiſ panditur,
 vt ſumma animi veneratione Deum triumphuſ adorent, cer-
 tioruſque reddantur, Patrem vere genuiſſe Filium, Filium
 vere natuſ eſſe ex Patre, ac Spirituſ ſanctum per aeternam
 ſpirationem procedere atque ſpirari a Patre et Filio. Co-
 lunt enim Patrem in Filio per Spirituſ ſanctum. Creden-
 teſ in Filium, credunt in Patrem per Spirituſ ſanctum. Col-
 laudant ac celebrant Deum triumphuſ, cum Seraphim claman-
 teſ: ſanctuſ eſt Pater, ſanctuſ eſt Filiuſ, ſanctuſ eſt Spi-
 rituſ

ritus sanctus, Iehoua exercituum; nec non optantes, vt tota terra impleatur gloria Dei triunius. Ief. VI, 3.

§. XCIII.

II. Obfignant etiam credentes *veracitatem Dei*, quam extra se erga omnes res creatas, et praecipue erga homines demonstrat in operibus externis atque in verbis suis. Opera Dei externa partim ad regnum naturae, partim ad regnum gratiae, partim ad regnum gloriae spectant. Omnia Dei opera vera sunt, vereque Deus exsequitur, quidquid et quomodo decreuit. Credentes nihil fucati, nihil simulati, nihil ficti in iis animaduertunt. Quare obfignando veracitatem Dei consentitur: Magna et mirabilia sunt opera tua, Domine, Deus omnipotens; iustae et verae sunt viae tuae, rex sanctorum; vera sunt et iusta iudicia tua. Apoc. XV, 3. c. XVI, 7. Quumque veracitas diuina vbique conspicua sit contemplantibus opera summi Numinis: credentes, Deum in Christo tamquam Patrem suum indulgentissimum, ac Dominum suum gloriosissimum venerantes, in omnibus rebus creatis vestigia gloriae eiusdem deprehendunt manifestissima, indiciaque certissima, manifestantia summam veritatem ac veracitatem diuinam. Celebrant enim caeli mirabile opus Iehouae, ac veracitatem eiusdem in congregatione sanctorum: in caelis est benignitas Iehouae, et veracitas eius vsque ad superiores nubes; immo veracitas Deum quasi circumuehit, i. e. vndeque Deus exornatur veracitate, et vbique adparent documenta fidei et veritatis ipsius. Ps. LXXXIX, 6. XXXVI, 6. LXXXIX, 9. Quam ob causam Deum salutariter agnoscentes non possunt non ex Spiritus sancti impulsu nomen eius *ἐν ἀληθείᾳ* adorare, oreque et vita sancta idem celebrare, atque in eius gloriam confiteri, opera manuum eius esse veritatis, Ps. CXI, 7, nihil falsi, nihil vani in iisdem reperiri, ac re vera id esse, quod videtur esse, adeoque omni modo distinguenda ab operibus diaboli,

boli, eique addictorum, qui figna et prodigia mendacia edunt. 2 Theff. II, 9.

§. XCIV.

Obfignatio
operum gra-
tiae.

Inprimis autem obfignant credentes *opera diuina in regno gratiae*, quorum veritatem in animis fuis experti funt, et adhuc experiuntur. Vere ad Chriftum vocati funt; vere illuminati; vera gaudent fide; iuftitia Chrifti vere ipsis eft imputata; vere remiffa funt ipsis omnia peccata, ita, vt amplius propter Chriftum ipsis vere non imputentur; pace cum Deo ac tranquillitate animi vere fruuntur; Spiritus fanctus vere inhabitat in animis eorum, cuius ductum atque impulſum vere ſentiunt; nouas vires ad ſanctimoniam vitae vere acceperunt; Dei imago vere reſtaurata eft in ipsis: hinc fit, vt Deum ſuum vere ament; in viis Domini vere ambulent, et in dies incrementa in vita ſancta vere capiant. Immo gratiae diuinae efficaciffimae fide praediti locum in ſe vere relinquentes, in calamitatibus ſolamen diuinum vere habent, prouidentiam Dei ſpecialiffimam vere experiuntur, influxum diuinum gratioſum vere ſentiunt, cet. Quid inde? Certiffime funt perſuaſi, ſe ex Deo natos eſſe; Deo adhaerent, Deo ſe tradunt et commendant; celebrant ac laudant Deum; adnunciant quoque aliis, quam bonum habeant Deum, quamque bonum ſit celebrare Iehouam, et pſallere nomini Dei excelfi, et quam dulce ſit, enarrare vnoquoque mane benignitatem, et veracitatem ipsis quibusque noctibus. Pf. XCII, 2. 3. Certiores quoque funt redditi atque ſpe firmiffima praediti, Deum opus ſuum in ipsis in regno gloriae vere conſummaturum eſſe, eoque ab omni malo tandem vere liberaturum, atque omni caeleſtium bonorum vbertate vere impertiturum. Haec eſt confefſio, confirmatio obfignatio credentium vera. Habet Deus opus ſuum in ipsis vere. Vere funt opus Dei. Eph. II, 20. A morte

morte spiritali ad vitam spiritualem vere transferunt. Vere sunt conuersi. Diuinæ naturæ vere participes facti sunt. Deum vere colunt. cet. Omnia hæc debent Seruatori suo, cuius testimonium receperunt. Quare in Christo opera Dei vera celebrant, omnemque ipsi gloriam et animo et ore et tota vita tribuunt, ac nihil magis in votis habent, quam vt omnes homines verum Deum vere agnoscant, nomenque ipsius ab omnibus in terris omnibus vere celebretur. Pf. CXLVIII.

§. XCV.

Tandem Deus *in verbis suis* veracitatem summam exhibet, quam testimonium Christi recipientes multis modis ^{Obsignatio} obfignat et testificantur ^{verborum} *). Verba Dei conueniunt cum ^{diuinorum.} voluntate Entis perfectissimi, declarantque, quid Deus secundum veritatem suam essentialem velit aut nolit. Manifestatio hæc partim in lege, partim in euangelio facta est.

X 2

*) Fidei obfignatio non pendet ex aliquo, quod in nobis sit. Ita enim semper incerta nutaret et dubia fluctuaret: sed fundamentum habet in veritate Dei, et hoc obfignat Deum veracem esse, qui se ipsum negare non potest, non absolute tantum et in genere, sed quod Deus in iis, quæ in Filio et per Filium loquitur et promittit, verax sit, quod scilicet ea, quæ in Filio promittit, certe præstet et præstare velit, quicquid contra obiciant diabolus, mundus, caro et ipsa denique etiam experientia. Quam certa enim et firma est Dei veritas; tam infallibilis etiam est salutis nostræ fiducia. Mutuo enim sibi correspondent veritas Dei et obfignatio fidei. Et notetur: qui Filio non credit, etiam in genere cogitet, Deum esse veracem; tamen mendacem ipsum facit: 1 Ioan. V, 10: quia in Filio et per Filium loquitur nobis Deus. Hæc sententia de obfignatione dulcissimam præbet doctrinam de veræ fidei certitudine contra mortiferum dogma pontificiorum de dubitatione. CHEMNITIVS in Ioan. III, 33.

est. Praecipit Deus, tamquam summus imperans, ac mandat, obedientiamque a nobis postulat et intensiuam et extensiuam, viresque ad exsequendum ea, quae praescribit; nobis in prima creatione nostra indidit sufficientes: comminatur quoque refractariis poenas iustissimas et in hoc et in futuro seculo. Promittit Deus obedientibus moremque ipsi gerentibus quaeuis fausta, quibus eos per totam vitam et in omnem cumulat aeternitatem. Quum vero ex hominum culpa foedus legale irritum sit factum, ita, ut summus legislator ob peruersitatem, caecitatem et malitiam lapsorum finem suum vltimum, qui ad salutem hominum directus est, adsequi haud possit; quum viribus ad parendum creatori suo necessariis priuati ac destituti sint: ingenti stupendaque per motus est summum Numen bonitate ac *φιλανθρωπία*, vt nouum cum hominibus perditis pactum inire decreuerit, quod gratiae ac misericordiae diuinae est plenissimum. Filium nempe vnicum destinauit, promisit, ac dedit sponso-rem, redemptorem ac seruato-rem, ob eumque omnibus credentibus in nomen eius vitam pollicitus est aeternam. Promissa haec mere euangelica fideles ex Spiritus sancti illuminatione salutariter cognoscunt, ac testimonia promissionum euangelicarum in se recipiunt, immo sentiunt atque experiuntur in se quaeuis bona, laeta, iucunda, in communi- one cum Christo per euangelium ipsis oblata ac donata: quapropter testes sunt fide digni atque omni exceptione maiores; quippe ex sua experientia testimonium firmum reique ipsi omni ex parte conuenientissimum edere possunt, doctrinam Iehouae integram esse, restitu-entem animam; testimonium Iehouae verax esse, sapien- tiam adferens imperito; mandata Iehouae recta esse, lae- tificancia animum; praeceptum Iehouae purum esse, il- lustrans oculos; reuerentiam Iehouae mundam esse, con- sisten-

sistentem in sempiternum ; iudicia Iehouae ipsam esse veritatem, pariterque iusta. Pf. XIX, 8. 9.

§. XCVI.

Quemadmodum vero credentes generatim testificantur, verbum Domini esse veracitatem, Ioan. VIII, 40. XVII, 17, dictaque Iehouae pura esse, ab omni mendacio, simulatione et dissimulatione remotissima ; Pf. XII, 7 ; ita speciatim praecipue obsignant confirmantque *promissa euangelica*. Ex conuictione enim supernaturali interna testantur, 1) Iesum verum esse Messiam, omniaque vaticinia veteris testamenti in eo esse impleta ; Ioan. I, 14. 17 ; 2) eum obedientia sua actiua et passiua Deum nobis reddidisse conciliatum, nosque a peccatorum culpa, poena ac dominio liberauisse ; 2 Cor. V, 19 ; 3) in eo vnico veram hominum inueniri salutem, animique tranquillitatem ; Act. IV, 12 ; 4) eum omnes peccatores, qui contrito sunt animo ad eumque vera fiducia se conuertunt, summo amplecti fauore, veramque ipsis impertire felicitatem ; Ioan. VI, 37. 44 ; 5) vitam aeternam credentes in Christo vere adipisci, eosdemque bonis caelestibus cum maxima animi voluptate frui ; Ioan. III, 36. Eph. I, 3. Pf. XXXVI, 8. 9. 10 ; 6) robur spirituale fidelibus inesse, vt in Christo sancte viuere possint ; Col. II, 6. 7 ; 7) Deum omne, quod promisit, certissime in commo- dum suorum propter Christum praestare ; 1 Sam. XV, 29. Pf. LXXXIX, 34. 35 ; 8) solamen diuinum in aduersis, auxiliumque diuinum in calamitatibus iis non deesse, qui Deo confidunt ; Pf. CXIX, 76. 1 Cor. X, 13 ; 9) Deum numquam deserere ipsi vera adhaerentes fide, sed potius in statu gratiae ad vitae finem conseruare ; Pf. XL, 12. Sap. III, 9. 1 Petr. I, 5. 6 ; 10) Deum exaudire preces in nomine Christi suas, eumque respondere credentibus cum ipso

ipfo colloquentibus; Ioan. XVI, 23. Matth. VI, 7. 8; 11) Deum confirmare fuos vsque ad finem inculpatos in diem Domini noſtri Ieſu Chriſti, fidelemque eſſe Deum, per quem vocati ſunt in communionem Filii ipſius, Domini noſtri Ieſu Chriſti; 1 Cor. I, 8. 9; 12) ſpem fidelium fundatam eſſe, firmam ac viuam, complementumque ſalutis eorum poſt hanc vitam certiffime euenturum, confeſſionem ideo ſpei non eſſe vacillantem, fidelemque eſſe Deum, qui promiſit; Hebr. X, 23. 1 Petr. IV, 19; 13) Deum tandem fuos aduerſus impios defendere, ala ſua eos protegere, quum ſub alas ipſius ſe recipiant; immo clypeum et parmam eorum eſſe veracitatem ſeu fidelitatem Dei. Pl. XCI, 4. LXX, 23.

§. XC VII.

Finis obſignationis.

Ita fideles, Spiritu ſancto obſignati, obſignant, Deum eſſe verum. Confeſſio eorumdem ex animo credente Chriſtumque amante oritur, nec non ex impulſu Spiritus veritatis. Viua in ipſis eſt de ſalute in Chriſto cognitio, quae voluntatem mouet, vt ſalute in Chriſto vere fruantur, vitamque degant praefcripto diuino conformem. Finem ergo vltimum obſignationis paſſiuae et actiuae conſequentur. Sunt feliciffimi hominum, quibus per omne tempus hoc vnicum maximopere vehementiffimeque curae eſt cordique, vt Deus in Chriſto per Spiritum ſanctum glorificetur.

RESPON-

RESPONDENTI
AESTVMATISSIMO ET DOCTISSIMO

Χάριω, ἔλεος, εἰρήνην

ADPRECATVR

P R A E S E S.

Praeter opinionem meam euenit, vt longior fuerim in disputando argumen-
to de *obsignatione Christi et credentium*, quam sub initium proposueram.
Namque copiosiore atque vberiore deprehendi in ipsa meditatione
hanc doctrinam, quam vt in breuem summam contrahere, atque oratio-
ne amputata et circumcisa potiora rerum momenta strictim colligere potuissẽm.
Siquidẽ vnumquodque argumentum, de quo exposui, ita est comparatum,
vt libellum requireret, si omnia, quae dici possent, proponere in animum quis
induceret. Quare et doctissimum DOUTREIN ingens volumen de *obsignatione
credentium* sermone belgico conferipisse audio, quod vero inspicere mihi non
licuit. Quum itaque grauioris rei conditio postularet, vt fusius et vberius dispu-
tarem, nec mihi animus esset, dissertationis academicae limites excedere, sed
potius diuidere statuissẽm tractatum, et repetitis vicibus cathedram ascendere
disputatoriam: pergratum ac perquam acceptum mihi fuit, quod comitem TE,
AMICE DILECTISSIME, nactus sum, quodque lubens promissisti, veritates
de *obsignatione credentium actiua* strenue propugnare et defendere. Nullus quo-
que dubito, TE talem in disputando certissime futurum, qualem TE iam dudum
cognitum habuerim: quin de exitu certaminis academici atque eruditi felice
TIBI que exoptatissimo, cum magna animi confidentia diuino eumque auguror;
adsiiduitatis TVAE in studiis et morum TVORUM integritatis haud immemor.
Instructum enim TE reperio ab omni scientiarum genere, quibus studiose iuuen-
tus impertiri solet: tempusque scholasticum pariter ac academicum TE perbene
collocasse, cum voluptate animaduerto. Testes diligentiae TVAE sunt Praecep-
tores, quibus olim in schola latina orphanotrophi Halensis per lustrum vsus es.
Testes quoque habes in alma Fridericiana Professores et Doctores celeberrimos,
FRANCKIUM nempe, MICHAELIS, BAUMGARTENIUM, CALLENBER-
GIVM, KNAPPIUM, FREYLINGHVSIVM, STIEBRITZIVM, WEBE-
RVUM, quos viros honoris causa nomino, quorum *lectionibus paraeneticis, exe-
geticis, dogmaticis, moralibus, hermeneuticis, polemcticis, historicis, philologicis,
disputatoriis, logicis, metaphysicis, iuris naturalis, et mathematicis*, per trium
annorum et semestris spatia sedulus interfuisti: nec ego non TE in *scholis meis
symbolicis, asceticis atque homileticis* auditorem habui attentum atque indursum.
Ita bene praeparatus solideque institutus non nisi victor bellum eruditum cum lau-
de finire poteris. Gratulor itaque TIBI ex animo specimen eruditionis TVAE
publice

publice edendum: et quaetis fuita ex Chrifto, falutis fonte, TIBI adprecor; quo tandem confeffor veritatis diuinae euadas ex vnctione atque obfignatione Spiritus fancti et fidelis et prudens. Ita fiet, vt ecclefiae falutem vere promouere, PARENTI TVO VENERANDO, *Fautori meo fingulariter colendo*, folatio, TUIS que ornamento ac decori effe, nec non iis, qui TE amant, TIBI que fauent, maximam voluptatem creare queas. Vale. Halae in Academia Fridericiana Regia, d. III. April. MDCCLIV.

MONSIEUR,

Le droit d'ancienneté, qui me paroît pour le moins auffi important dans une ferme amitié, que celui d'un Pair ou Duc de France aux Seffions et aux Ceremonies publiques, me donne ici un Privilège tout particulier de Vous temoigner publiquement, combien je Vous estime. Le merite, que je Vous trouve depuis de longues années, m'oblige à me croire très honoré d'un ami fi docte et fi vertueux et qui me juge digne d'un debat des verités les plus importantes. Sachés, *Monsieur*, que Vous ne pouviés mieux choifir. Je fai, combien Vous possedés de penetrations; je connois de longue main les interets, que Vous prenés à l'accroiffement du vrai et de la véritable connoiffance du bonheur fuprême. Ces mêmes vués me rendent Votre aduerfaire. Vous me faites le defî, non dans le deffein de triompher vainement, mais d'éclaircir plutôt des points importants de la fcience, que nous profefsons. La verité n'est voilée, que parmi les mortels. C'est à eux de tirer le voile moïennant les lumieres, qu'il lui plaira de leur inspirer. Considerons en ami ce voile myfterieux, tachons d'en percer l'obfcureté à force de contemplations, de recherches, et même d'oppositions. C'est le moïen, d'y voir clair. Mais ne nous contentons pas auffi de cette occasion foïemnelle pour approfondir le peu de verités, auxquelles nous reduit et le tems et l'ufage. Continuons, je vous conjure publiquement, cette ardeur fincère, pour tout ce, qui s'appelle connoiffance et vertu. Ne ceffons jamais, de nous y attacher, de la fuivre pas à pas jusques dans les tenebres du Vrai. Soïons Amis pour ce grand deffein. Aimons nous pour meriter ces lumieres fublimes, attachées à la recherche ferieuse de la vraie beauté de l'ame. Aimons même la verité, pour nous aimer plus réellement. Il n'y a rien au monde, qui uniffé plus efficacement, qu'un defir reciproque de fe voir des perfections en matière de fageffe et de fcience. Vous en tombés d'accord, *Monsieur* et je fais gloire de me dire

MONSIEUR

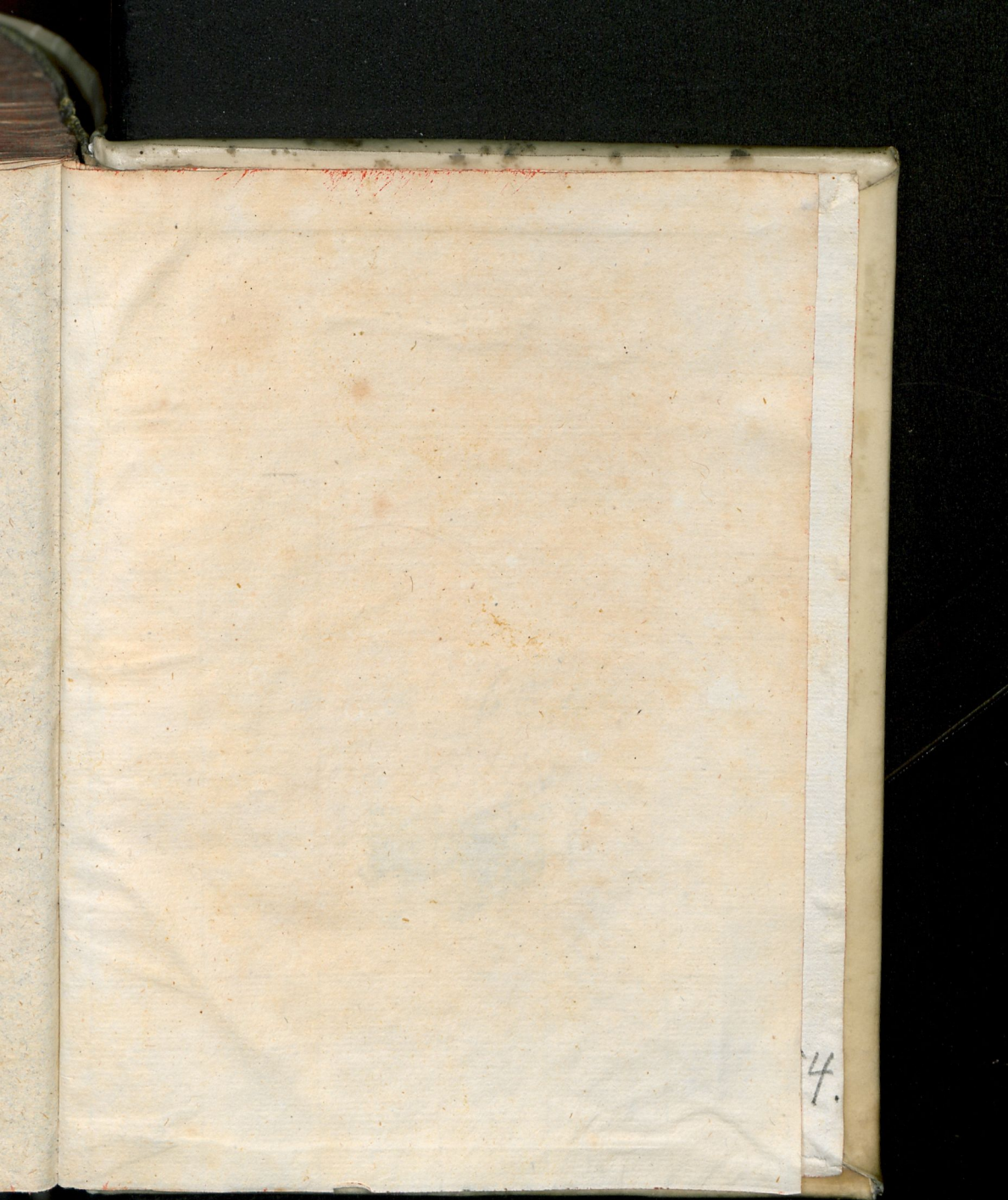
Votre

à Halle
le 3 d'Avril 1754.

très-humble et très-affectionné
ami et ferviteur

Charles Augufte Struensee.

4.

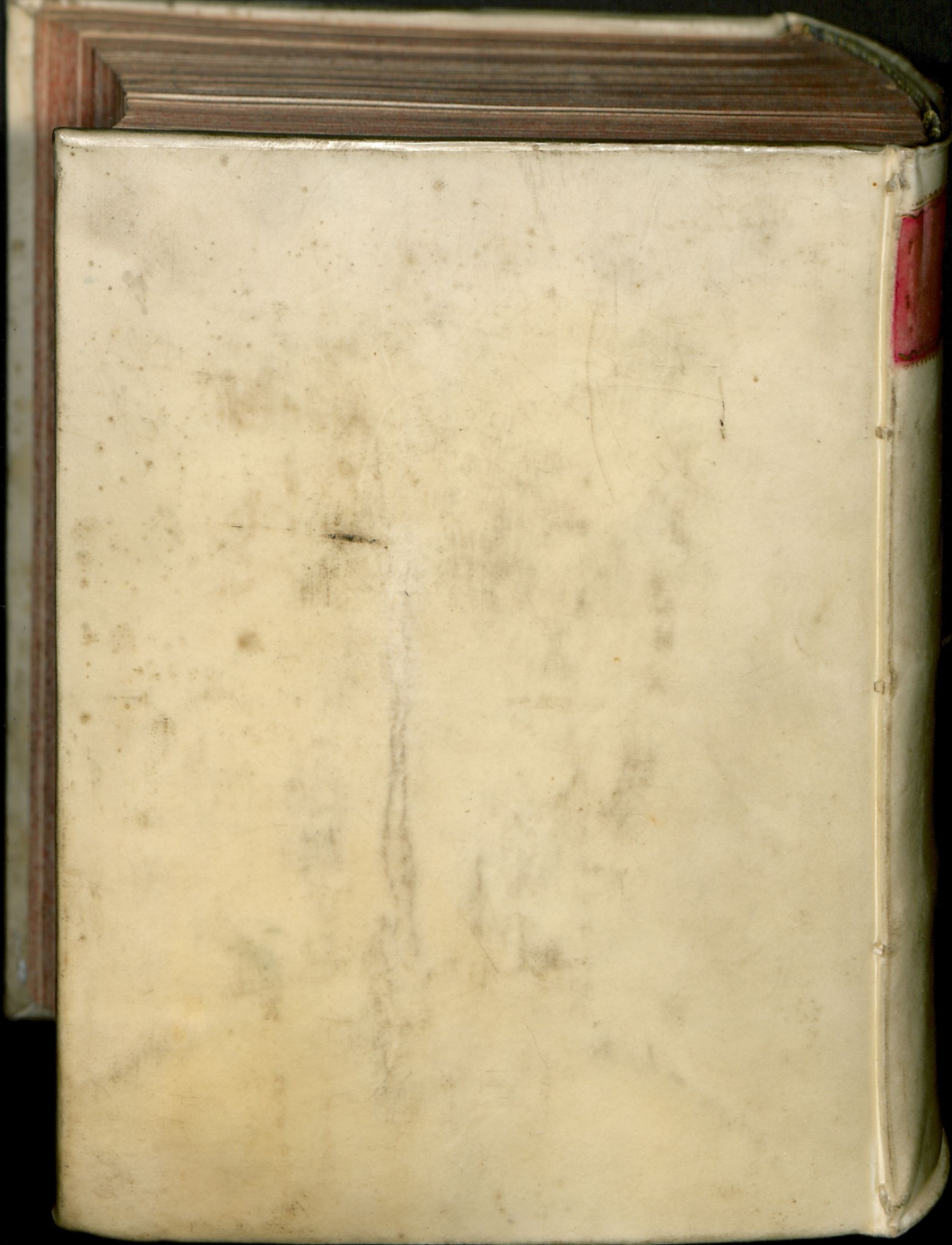

01 A 6566

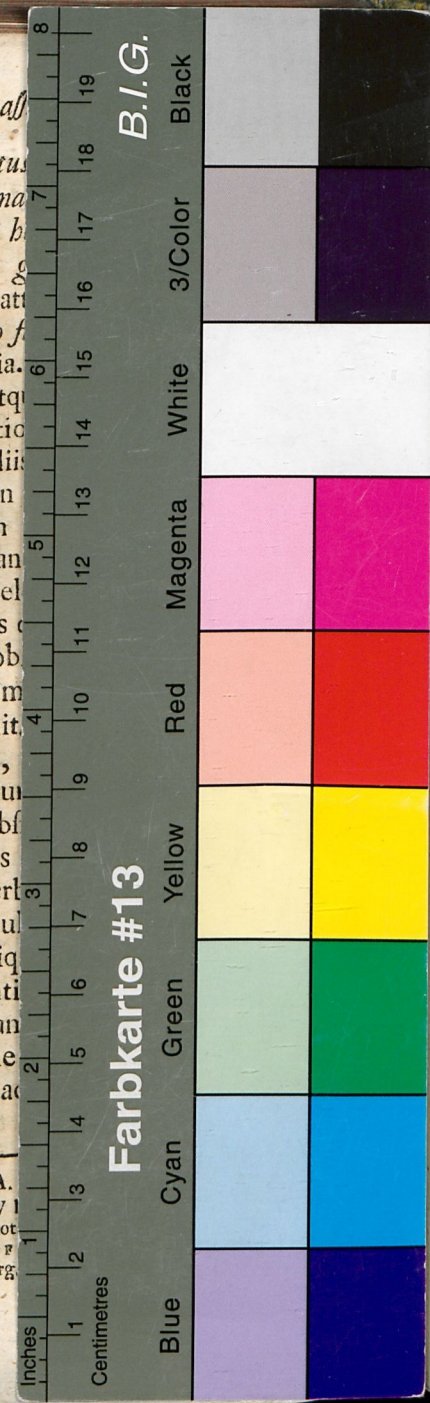
sb.

M. 54.

DISSERTATIO THEOLOGICA POSTREMA
DE
OBSIGNATIONE
CHRISTI ET CREDENTIVM:

QVAM,
AVXILIANTE DEO PROPITIO,
PRAESIDE
ADAMO STRVENSEE,
S. S. THEOL. PROFESSORE PVBLICO,
PASTORE AD AEDEM B. VLRICI, ET GYMNASII HALENSIS
SCHOLARCHA,

PATRONO ET PRAECEPTORE SVO

OMNI PIETATE AETATEM SVSPICIENDO,

AD DIEM APRILIS MDCCLIV.

H. L. Q. C.

PVBLICO PLACIDOQVE ERVDITORVM EXAMINI
SVBIICIET

GOTTHILF GVSTAVVS VHDE,

MEZLICH A MAGDEBVRG. S.S. THEOL. CVLTOR.

HALAE,
LITTERIS GEBAVERIANIS.